

Závěr

Cílem této diplomové práce je provést analýzu právního postavení soudce ve dvou středoevropských zemích – České republice a Spolkové republice Německo a posoudit, které instituty německého práva by bylo vhodné a možné přejmout do našeho právního řádu v rámci nezbytné reformy českého soudnictví.

Oba právní řády náleží ke kontinentální právní kultuře a oba státy jsou spjaty dlouhou společnou historií. V obou státech je moc soudní jednou ze tří složek státní moci. Zatímco u nás ji vykonávají soudy, v SRN je soudní moc svěřena soudcům, kterými jsou obsazeny soudy. Bylo by dobré naši soudní moc takto personifikovat, ba dokonce z ní udělat moc soudcovskou, tak jako tomu bylo za první republiky podle Ústavní listiny z roku 1920, a soudci by mohli svůj úřad vykonávat jako státní službu. V SRN upravuje postavení (spolkových) soudců DRiG, na soudce v zemské službě se vztahuje právní úprava té které země. Spolkový zákon o soudním zřízení (GVG) má sílu ústavního zákona. Náš ZSS je běžným zákonem, *de constitutione ferenda* by mohl ZSS být alespoň tzv. „čtyřicítkovým“ zákonem, protože jde o základní zákon pro samostatnou složku státní moci. Co se týče nezávislosti soudců, v obou zemích je chápána rozdílně – posuzováno podle toho, co je vnímáno soudci jako atak na jejich nezávislost (v Německu např. rozvržení pracovní doby, u nás hmotné zabezpečení).

Soustava soudů obou zemí je odlišná. Tato diference je podmíněna státní formou SRN – rozdělení soudů na spolkové a zemské, a tradicí, kdy v SRN je vytvořeno pět základních soudních odvětví zabývajících se určitým oborem práva. Z toho též pramení diference mezi německými soudcovskými funkcemi, ať už jde o profesionální soudce či laiky.

U nás je v současné době příprava na povolání soudce velice nekoncepční. Noví justiční čekatelé se již nepřijímají a institut asistenta soudce nebyl v praxi zcela realizován. Zřízení funkce asistenta soudce samo o sobě není špatné, ale je třeba tuto oblast lépe propracovat, dosáhnout stavu, že každý český soudce má svého asistenta a vyřešit i finanční zajištění této věci. Institut asistenta soudce by mohl být zachován i v případě převzetí německé právní úpravy přípravné služby justičních čekatelů. Na povolání soudce by se totiž uchazeči připravovali už od studií na fakultě. A sice první státní zkouška by byla skládána na fakultě, byla by zaměřena univerzálně a druhá státní zkouška orientovaná na soudnictví, resp. výkon funkce soudce by se konala během nebo na závěr přípravné služby a participovala by na ní Nejvyšší rada soudnictví. Přípravná

služba by byla delší a pestřejší tzn., bylo by možné praktikovat i u jiných právnických profesí a po delší dobu. Sama náročnost této přípravné služby (státní zkoušky) by eliminovala nevhodné kandidáty, tudíž by nemusel být stanoven věkový cenzus, jelikož příprava na funkci soudce by byla mnohaletá záležitost a zvládnutí přípravné služby by zaručovalo kvality budoucího soudce bez ohledu na jeho věk.

Vhodné by bylo recipovat ze SRN soudcovskou službu jako službu státu. Tam je soudcovský úřad takto koncipován a od toho se odvíjí další věci. Němečtí soudci jsou ve službě Spolku či země, subsidiárně se na ně vztahuje zákon o spolkových úřednících a funkce soudce je vykonávána jako státní (veřejná) služba. U nás je toto zcela nemožné, když není stále účinný služební zákon z mnoha důvodů, ryze politických. Proto si nelze dost dobře představit soudce jako nositele úřadu státní služby.

V oblasti výběru a jmenování soudců (spolu)působí německá soudní moc zcela samostatně, protože jmenovací akt ze strany moci výkonné má ceremoniální význam. To u nás za současného obsazení funkce prezidenta republiky je nemyslitelné, jak se všichni mohli přesvědčit v kauze nejmenovaných justičních čekatelů.

O čem je ale třeba vážně uvažovat je institut soudce na zkoušku. Soudci na zkoušku by u nás mohli působit místo přísedících, když význam této funkce u nás v dnešní době je zcela nepatrný, stejně jako zájem o výkon této funkce. V senátě vedeným soudcem z povolání by byl právník, který věci rozumí, ale zároveň laický prvek, protože by se nejednalo o soudce v pravém slova smyslu. Při takovém obsazení senátů by bylo senátní rozhodování opravdu kvalitnější a fundovanější (dnes se to jen říká). Zavedení takovýchto senátů by mohlo jít ruku v ruce s reorganizací soudní soustavy (zrušení vrchních soudů). Soudci na zkoušku by se tak dále připravovali na výkon funkce soudce a nastavení systému by mělo být takové, aby nevhodné kandidáty vyloučil. Dokonce by nebylo nutné k zavedení této funkce měnit Ústavu (viz čl. 94 odst. 2).

Lepší zabezpečení německých soudců vyplývá z ekonomické úrovně SRN, jinak způsob odměňování je podobný jako u nás, jen výše platu je fixní, v tomto případě je naše úprava lepší – flexibilnější. Výhodou Němců je však skutečnost, že SRN je sociálním státem *expressis verbis*, proto soudci s dětmi mají vyšší plat než soudci bezdětní. Další výhodou je, že soudcovské platy nejsou spjaty s platy ostatních představitelů státní moci. Kdyby tomu bylo tak u nás, nedocházelo by ke sporům o ohrožování soudcovské nezávislosti zmrazením platů ústavních činitelů.

Vzdělávání německých zaměstnanců justice je organizováno státem. Tento systém by mohl být přejat do českého právního řádu. Z Justiční akademie by se stala státní vysoká škola, zařízená a vybavená po německém vzoru a mohli by se zde vzdělávat i soudci, protože ve světě je běžné, že se soudce dostane např. vždy jednou za 7 let volno, aby se mohl věnovat sám sobě, vzdělávat se a předešel tím tak také syndromu vyhoření. Takto transformovaná Justiční akademie by velice úzce spolupracovala s právními fakultami jakou elementy veřejného vysokého školství.

Pokud jde o oblast správy soudnictví, v německém právním řádu se moc inspirovat nemůžeme, pokud u nás chceme vytvořit Nejvyšší radu soudnictví. Naopak v SRN dobře fungují prezidentské a soudcovské rady se skutečnými pravomocemi (např. tvorba rozvrhu práce), které jsou reprezentací soudcovského stavu toho kterého soudu a jsou partnery prezidenta soudu. Tyto soudcovské orgány by vhodně doplňovaly Nejvyšší radu soudnictví, která by musela být zřízena jako ústavní orgán. Bylo by přínosem, kdyby Nejvyšší rada soudnictví mohla vydávat právní předpisy, např. soudy by se nemusely řídit zkonstatěným vnitřním a kancelářským řádem z pera úředníků Ministerstva spravedlnosti.

Lze uzavřít, že některé instituty německého soudního práva by mohly být uvedeny v život i u nás bez problémů, např. institut soudce na zkoušku, vzdělávání justičních pracovníků, přípravná služba justičních čekatelů a další. U platů soudců lze uvažovat o oproštění od výpočtu výše platů stejným způsobem jako u ostatních ústavních činitelů. Opatrnější je třeba být u platového zvýhodnění sociálních situací, protože to bude mít negativní dopad na státní rozpočet. Naopak fixní stanovení platů německých soudců se nejvíce jeví jako vhodné. V čisté podobě nelze přejmout ani systém německých státních (justičních) zkoušek, ale schůdná se jeví shora naznačená modifikace. V oblasti správy soudnictví se můžeme inspirovat u soudcovských orgánů – prezidentské a soudcovské rady. Kde to naopak nelze, je uspořádání soudní soustavy, protože náš stát je jinak strukturován.